

นิติกรรม

อาจารย์นรินทร์ ตั้งศรีไพโรจน์

แนวข้อสอบนิติกรรมสัญญาข้อ 2-3

สมัยที่ 72 มาตรา 215, 217, 224 วรรค 1 และ 204 วรรค 1

สมัยที่ 71 มาตรา 159 วรรค 3

สมัยที่ 70 มาตรา 198, 201 วรรค 1, 199 วรรค 2, 194, 320, 321, 349

สมัยที่ 69

ข้อ 2 มาตรา 377, 378 (2), 391 วรรค 1 และวรรค 3 (ฎ.3007/2536)

ข้อ 3 มาตรา 8, 219, 320 และ 369 (ฎ.2046/2531, 3342/32, 2653/26, 1678/46 และ 3547/2526)

สมัยที่ 68 มาตรา 344, 341 และ 306 (ฎ.14317/2556 และ 5268/2557)

สมัยที่ 67 มาตรา 165 และ 350 (ฎ.5426/2553)

สมัยที่ 66 มาตรา 306 และ 374 วรรค 2 (ฎ.12616/2555)

สมัยที่ 65 มาตรา 486, 204, 213, 223 และ 224

สมัยที่ 64 มาตรา 377, 378 (2), 379, 383 และ 391 (ฎ.747/2544, 9514/2544 และ 7122/2549)

สมัยที่ 63 มาตรา 374 (ฎ.1200/2552)

สมัยที่ 62 มาตรา 219, 372, 377, 378 (2) (ฎ.89/2536, 9241/2536 และ 3301/2547)

สมัยที่ 61 มาตรา 374 (ฎ.3702/2545)

สมัยที่ 60 มาตรา 213, 215, 380 (ฎ.556/2511 และ 2299/2523)

สมัยที่ 59 มาตรา 152, 155, 172 และ 406 (ฎ.165/2527)

สมัยที่ 58 มาตรา 203, 290, 291 และ 296 (ฎ.873/2518, 6251/2541 และ 7399/2547)

สมัยที่ 57 มาตรา 219, 370, 371 และ 372

สมัยที่ 56 มาตรา 204 และ 369 (ฎ.7406/2540)

กรอบการบรรยาย

- 1) นิติกรรม
- 2) สัญญา

การกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

วัตถุประสงค์ในการทำนิติกรรม

มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”

หมายเหตุ การกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- (ก) วัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย
- (ข) วัตถุประสงค์เป็นการฝ่าฝืนวิสัย
- (ค) วัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ฎ.10206/2559 การที่จะนำกฎหมายอังกฤษมาใช้บังคับแก่สัญญาตามข้อตกลงของคู่กรณี ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 13 สามารถนำมาใช้ได้เพียงเท่าที่ไม่ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศไทยตามมาตรา 5 ข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นที่แตกต่าง จาก ป.พ.พ. มาตรา 655 วรรค 1 ย่อมเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย กรณีต้องใช้กฎหมาย ภายในของราชอาณาจักรไทยบังคับ การที่เจ้านี้ยำข้อตกลงในสัญญาเงินกู้สกุลบาทสำหรับมูลหนี้ เงินกู้กลุ่ม ข โดยเจ้านี้ยำดอกเบี้ยที่พักหรือค้างชำระทุกเดือนทบเข้ากับต้นเงิน และกลุ่ม ค เจ้านี้ยำ ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทุก 6 เดือน ทบเข้ากับต้นเงิน แล้วคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นทันที จึงเป็นข้อตกลงที่ยกเว้นมาตรา 655 วรรค 1 ซึ่งเป็นกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อตกลงดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะตามมาตรา 150 เจ้านี้ยำจึงหา มีสิทธินำดอกเบี้ยที่ค้างชำระดังกล่าวมาทบเข้ากับต้นเงิน แล้วคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากัน นั้นทันทีได้ไม่ (เล่ม 7 หน้า 110)

พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ฯ

ฎ.7721/2560 แม้ตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงินระบุจะให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 654 แต่ข้อเท็จจริงตามคำฟ้องและทางนำสืบของโจทก์เรียกค่าตอบแทน หรือดอกเบี้ยสัญญากู้ยืมเงินกันในอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน หรืออัตราร้อยละ 60 ต่อปี เป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 ข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ยจึงเป็นการไม่ชอบและตกเป็นโมฆะเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น โจทก์ได้รับชำระหนี้เงินกู้ยืมเป็นรายเดือนจากจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 1 อ้างว่าชำระต้นเงินกู้ เท่ากับปฏิเสธว่าเป็นการชำระดอกเบี้ย ในอัตราเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด อันจะถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของจำเลยที่ 1 ตาม มาตรา 407 เมื่อนำเงินที่จำเลยที่ 1 ชำระมาหักชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน จึงไม่มีเงินต้นที่จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์อีก (ตอน 6 หน้า 1521)

ฎ.5376/2560 (ญ) จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้แก่โจทก์ซึ่งตกเป็นโมฆะ ถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 จำเลยหาอาจจะเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยที่ชำระได้ไม่ โจทก์ในฐานะผู้ให้กู้เป็นฝ่ายเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้จากจำเลย เมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ และจำเลยไม่อาจเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยที่ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายได้ โจทก์ก็ย่อมไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย ต้องนำดอกเบี้ยที่จำเลยชำระให้แก่โจทก์ไปหักเงินต้นตามหนังสือสัญญากู้เงิน (ตอน 3 หน้า 693)

ฎ.2131/2560 โจทก์คิดดอกเบี้ยจากเงินที่ให้จำเลยกู้ยืมรวมค่าใช้จ่ายอัตราร้อยละ 15.6 ต่อปี เป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ฝ่าฝืน พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 มีผลให้ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ กรณีถือไม่ได้ว่า จำเลยชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ยู่ที่ว่าตนไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องชำระ อันจะเป็นเหตุให้จำเลยไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินนั้นคืนตามมาตรา 407 เมื่อดอกเบี้ยของโจทก์เป็นโมฆะเท่ากับสัญญากู้ยืมมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันไว้ โจทก์ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยก่อนผิดนัดและไม่อาจนำเงินที่จำเลยชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออกจากดอกเบี้ยที่โจทก์ไม่มีสิทธิคิดได้ จึงต้องนำเงินที่จำเลยชำระหนี้ไปชำระต้นเงินทั้งหมด (ตอน 5 หน้า 1219) (กลับ ฎ.2167/2545 และ 7666/2552)

กรณีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ฎ.2869/2562 ข้อสัญญาที่มีไว้มีวัตถุประสงค์ให้เป็นทางเลือกแก่ผู้ฟ้องคดี แต่เป็นข้อสัญญาที่มุ่งประสงค์เพื่อให้ทนายความเข้ามามีส่วนได้เสียในทางการเงินโดยตรงในผลของคดีและอาจก่อให้เกิดการฟ้องร้องคดีโดยไม่จำเป็น แตกต่างจากข้อสัญญาที่เรียกเก็บค่าทนายความตามทฤษฎีของคดี ซึ่งทนายความจะได้รับค่าจ้างในการทำงานโดยไม่เกี่ยวกับผลของคดีโดยสิ้นเชิง ข้อสัญญาที่กำหนดค่าทนายความโดยมุ่งเฉพาะผลสำเร็จของงาน จึงไม่ต้องด้วยหลักจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความ ย่อมถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 โจทก์ไม่อาจเรียกให้จำเลยชำระค่าว่าความตามข้อสัญญาได้ (ตอน 2 หน้า 294)

ฎ.14114/2556 สัญญาประนีประนอมยอมความมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โจทก์กระทำผิดสัญญา นายหน้ากับ บ. โดยมีเงื่อนไขว่าหากโจทก์ถูก บ. ฟ้องเรียกเงินค่านายหน้าในการซื้อขายที่ดิน จำเลยจะออกเงินค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่งและอาญาแทนโจทก์ซึ่งเป็นผู้ขายที่ดิน แต่โจทก์จะต้องมอบหมายให้จำเลยซึ่งเป็นผู้ซื้อเป็นผู้จัดหาทนายความให้และจะต้องให้ความร่วมมือในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หากศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้โจทก์ชำระเงินค่านายหน้าเป็นจำนวนเงินเท่าใดแล้ว จำเลยตกลงชำระเงินค่านายหน้าแทนโจทก์ นอกจากนี้แล้วจำเลยตกลงชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความตามคำพิพากษาแทนโจทก์ด้วย ถือได้ว่าเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการยุยงส่งเสริมให้โจทก์กระทำผิดสัญญานายหน้ากับ บ. โดยที่จำเลยมิได้มีส่วนได้เสียกับมูลคดีนั้นโดยตรง แต่ได้เข้าไปช่วยเหลือแก่โจทก์หากถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วยการจัดหาทนายความให้และหากโจทก์แพ้คดี จำเลยจะชำระหนี้ตามคำพิพากษา รวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนโจทก์ โดยมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนที่จะได้จากการที่โจทก์ผิดสัญญานายหน้ากับ บ. โดยจำเลยจะได้ประโยชน์จากการซื้อที่ดินได้ในราคาที่ต่ำลงจากเดิม ขณะเดียวกันโจทก์ก็ไม่ต้องจ่ายค่านายหน้าและราคาที่ดินส่วนที่เกินให้แก่ บ. และได้รับเงินค่าที่ดินเพิ่มขึ้นจากจำเลยอีก จึงเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 (ตอน 10 หน้า 2836)

ฎ.3331/2556 สัญญาจ้างว่าความที่กำหนดว่า เมื่องานบรรลุตามสัญญานี้ จำเลยที่ 1 ต้องให้ค่าตอบแทนแก่โจทก์อีกร้อยละ 5 ของทรัพย์สินมรดกที่ได้มาจากการทำงานตามสัญญานี้ ในการดำเนินการต่อสู้คดี ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อยู่ในความรับผิดชอบของโจทก์ ยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมตลอดจนเงินประกันค่าเสียหายในการบังคับคดีหรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ต้องวางศาลให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้จ่าย กับค่าใช้จ่ายที่ต้องจ้างบุคคลภายนอกเพื่อเสริมข้อต่อสู้คดี เช่น ค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์หลักฐาน เอกสาร หรือพยานวัตถุใด ๆ อันมิใช่เป็นค่าใช้จ่ายตามปกติในคดีให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้จ่าย แสดงว่าโจทก์จะได้รับค่าจ้างมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนทรัพย์สินมรดกที่จำเลยที่ 2 ได้รับตามผลแห่งคดีที่ศาลพิพากษา จึงมีลักษณะเป็นการมีส่วนได้เสียโดยตรงในผลแห่งคดี อีกทั้งการที่โจทก์รับเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่อสู้คดี แม้เพียงบางส่วนก็เป็นการหาประโยชน์จากการที่ผู้อื่นเป็นความหรือยอมให้ผู้อื่นเป็นความกัน ซึ่งไม่ต้องด้วยหลักจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความ ถือว่าเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 โจทก์จึงไม่อาจเรียกร้องค่าจ้างจากจำเลยทั้งสองได้ (เล่ม 1 หน้า 183)

กรณีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ฎ.2961/2562 การกำหนดหลักเกณฑ์ในการคิดคำนวณค่าจ้างว่าความออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก เป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างดำเนินคดีของแต่ละชั้นศาล โดยค่าใช้จ่ายในระหว่างดำเนินคดีในศาลชั้นต้นจนกว่าศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา 5 หมื่นบาท ค่าใช้จ่ายในศาลอุทธรณ์ 2 หมื่นบาท และค่าใช้จ่ายในศาลฎีกา 2 หมื่นบาท ขึ้นอยู่กับว่าคดีดังกล่าวถึงที่สุดในชั้นศาลใด ก็ต้องชำระค่าใช้จ่ายในแต่ละชั้นศาลไปจนถึงชั้นศาลที่คดีนั้นถึงที่สุด ส่วนที่สอง เป็นค่าทนายความต่างหากจากค่าใช้จ่ายอีก 1 ล้านบาท ตกลงชำระกันในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในระหว่างดำเนินคดีก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา หากมีการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันหรือถอนฟ้องคดีกัน เนื่องจากสามารถตกลงกันได้ ค่าทนายความคงเหลือเพียง 5 แสนบาท ชำระกันเมื่อคดีถึงที่สุดในชั้นพิจารณาคดี และหากผู้ว่าจ้างถอนผู้รับจ้างออกจากการเป็นทนายความในคดีจะต้องชำระค่าทนายความ 5 แสนบาท ในวันที่มีการถอนทนายความทันที การคิดค่าจ้างว่าความในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการคิดค่าจ้างว่าความที่มีการกำหนดตัวเงินเป็นจำนวนที่แน่นอน ละเอียด ชัดแจ้ง หาใช่เป็นสัญญารับเอาส่วนแบ่งเป็นเงินเล็กน้อยจากทรัพย์สินที่ขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนซึ่งเป็นมูลพิพาทที่จำเลยจะได้รับเมื่อชนะคดี จึงมิใช่เป็นการคิดค่าทนายความตามส่วนแบ่งจากทรัพย์สินที่จำเลยจะได้รับจากการเป็นความ สัญญาจ้างว่าความดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 (เล่ม 3 หน้า 69)

การทำนิติกรรมแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย

มาตรา 151 “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

ฎ.3698/2561 สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างกำหนดสิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญาว่า จ้างเลยผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับค่าจ้างที่โจทก์ผู้รับจ้างดำเนินการไปแล้ว แต่จ้างเลยยังไม่ชำระรวมทั้งหลักประกันใด ๆ ที่โจทก์มอบไว้แก่จ้างเลยตามสัญญาเพื่อนำมาหักชำระเป็นค่าปรับค่าเสียหายที่โจทก์ต้องชำระแก่จ้างเลย อันเนื่องมาจากการผิดสัญญาของโจทก์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานต่อไป หรือค่าเสียหายในการแก้ไขงานในระยะเวลารับประกันผลงาน ส่วนเครื่องมือและอุปกรณ์การก่อสร้างที่โจทก์นำมาในสถานที่ก่อสร้าง โจทก์ยินยอมให้จ้างเลยยึดทรัพย์สินเหล่านั้นมาขายเพื่อหักใช้หนี้ใด ๆ ที่โจทก์มีต่อจ้างเลยได้ทันทีอันเป็นข้อตกลงที่แตกต่างไปจากผลของการเลิกสัญญาตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 ซึ่งมีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา 151 จึงมีผลใช้บังคับได้ระหว่างโจทก์จ้างเลย (ตอน 4 หน้า 1053) (ฎ.4646/2558)

09/09/63

15

การแสดงเจตนาซ่อนเร้น

มาตรา 154 “การแสดงเจตนาใดแม้ในใจจริงผู้แสดงจะมีได้เจตนาให้ตนต้องผูกพันตามที่ได้แสดงออกมาก็ตาม หากเป็นมูลเหตุให้การแสดงเจตนาอันนั้นเป็นโมฆะไม่ เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะารู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจของผู้แสดงนั้น”

09/09/63

16

ฎ.6757/2560 ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทางเฟสบุ๊กมีใจความว่า “เงินทั้งหมดไม่ต้องส่งคืนให้แล้ว ยกให้หมดไม่ต้องส่งดอกอะไรมาให้ จะได้ไม่ต้องมีภาระหนี้สินติดตัว” การส่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการสนทนาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องนำ พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้บังคับ ซึ่งตามมาตรา 7 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” และมาตรา 8 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว” ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทางเฟสบุ๊ก แม้จะไม่มีกรลงลายมือชื่อโจทก์ก็ตาม แต่การส่งข้อความของโจทก์ทางเฟสบุ๊กจะปรากฏชื่อผู้ส่งด้วย และโจทก์ก็ยอมรับว่าได้ส่งข้อความทางเฟสบุ๊กถึงจำเลยจริง ข้อความการสนทนาจึงรับฟังได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาปลดหนี้ให้แก่จำเลยโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 340 แล้ว หนี้ตามสัญญาที่ยืมยอระงับ โจทก์ไม่อาจยกเหตุว่าโจทก์ไม่มีเจตนาที่จะปลดหนี้ให้จำเลย แต่ทำไปเพราะความเครียดต้องการประชดประชันจำเลยขึ้นอ้างเพื่อให้เจตนาที่แสดงออกไปตกเป็นโมฆะ เพราะไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้รู้ถึงเจตนาที่ซ่อนอยู่ภายในของโจทก์ตามมาตรา 154 (ตอน 3 หน้า 842)

ฎ.766/2557 อาคารที่เกิดเหตุเป็นอาคารที่บริษัท อ. เข้าจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการชำระเงินค่าปรับปรุงตกแต่งภายในบางส่วนให้แก่โจทก์ ตามเอกสารการนำเงินเงินเข้าบัญชี ผู้นำเข้าบัญชีเพื่อชำระให้แก่โจทก์ให้แก่บริษัท อ. ตามหลักฐานระบบทะเบียนผู้ใช้น้ำ ค่าขอติดตั้งถังระบายน้ำบริษัท อ. เป็นผู้ใช้และผู้ขอติดตั้ง และตามหลักฐานภาพถ่ายป้ายชื่อคลินิกที่ใช้ชื่อว่า เอสวีจี เลเซอร์คลินิก ก็สอดคล้องกับชื่อบริษัท อ. จากหลักฐานดังกล่าวเชื่อว่า บริษัท อ. เป็นผู้ดำเนินการคลินิกและเป็นผู้ว่าจ้างให้โจทก์ปรับปรุงตกแต่งภายในอาคารดังกล่าว แต่ในการตกลงว่าจ้างโจทก์ จำเลยซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างโจทก์มิได้นำสืบให้ปรากฏว่าจำเลยตกลงว่าจ้างโจทก์ในนามบริษัท อ. การกระทำของจำเลยจึงมีลักษณะเป็นตัวแทนของตัวการซึ่งมิได้เปิดเผยชื่อ จำเลยซึ่งเป็นตัวแทนจึงต้องผูกพันรับผิดชอบต่อโจทก์ในฐานะที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 154 เว้นแต่ตัวการที่มิได้เปิดเผยชื่อจะกลับแสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ซึ่งตัวแทนได้ทำไว้แทนตน จำเลยซึ่งเป็นตัวแทนจึงจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบส่วนตัว แต่ตัวการหาอาจจะทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทน และเขาชวนชายได้มาแต่ก่อนที่รู้ว่าเป็น

ตัวแทนได้ไม่ตามมาตรา 806 ซึ่งหลังจากที่มีการตกลงว่าจ้างระหว่างโจทก์กับจำเลยแล้ว การที่บริษัท อ. ชำระเงินค่าจ้างให้แก่โจทก์ ตามเอกสารการนำเงินเข้าบัญชี แม้เอกสารดังกล่าวเป็นเพียงการชำระเงินบางส่วนและเป็นการนำเงินเข้าบัญชีในนามของบริษัท อ. โดยโจทก์ไม่ทราบเรื่องก็ตาม แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าบริษัท อ. ได้แสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาข้อตกลงว่าจ้างที่จำเลยได้ทำไว้แทนแล้ว ทั้งเมื่อนำมารับฟังประกอบกับในการติดต่อขอใช้น้ำประปาจากการประปานครหลวง โจทก์โดยพนักงานของโจทก์เป็นผู้ยื่นคำขอใช้น้ำประปาในนามของบริษัท อ. โดยจำเลยลงชื่อและประทับตราบริษัท อ. และชื่อบริษัท อ. ดังกล่าวยังสอดคล้องกับป้ายชื่อคลินิกว่า เอสวีเจ เลเซอร์คลินิก ที่จำเลยว่าจ้างให้โจทก์ทำตามภาพถ่าย ซึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวจะถือว่า บริษัท อ. ซึ่งเป็นตัวการได้แสดงตนให้ปรากฏเข้ารับเอาข้อตกลงว่าจ้างที่จำเลยทำกับโจทก์แล้ว ยังรับฟังได้ว่าโจทก์ทราบเรื่องที่บริษัท อ. แสดงตนให้ปรากฏเข้ารับเอาข้อตกลงว่าจ้างที่จำเลยทำกับโจทก์ก่อนที่จะฟ้องเป็นคดีนี้แล้ว จึงถือว่าบริษัท อ. เป็นผู้ว่าจ้างโจทก์โดยมีจำเลยเป็นตัวแทน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบเป็นส่วนตัว (เล่ม 3 หน้า 62)

ฎ.7602/2553 จำเลยมิได้เป็นหนี้โจทก์โดยตรง แต่จำเลยทำบันทึกข้อตกลงระบุว่า “จำเลยยอมรับว่าเป็นหนี้โจทก์ตามเช็คที่ฟ้อง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหนี้ที่จำเลยเป็นหนี้โจทก์อยู่ และจำเลยจะผ่อนชำระแก่โจทก์” โดยมีได้ระบุว่าจำเลยกระทำการแทนบริษัท ช. ที่จำเลยเป็นกรรมการบริษัท อยู่ ย่อมแสดงให้เห็นถึงการที่จำเลยทำบันทึกข้อตกลงเป็นส่วนด้วยยอมผูกพันตนเข้าเป็นลูกหนี้ของโจทก์เพื่อชำระหนี้ของอีกคนหนึ่ง เมื่อโจทก์ไม่รู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจของจำเลยว่าจะชำระหนี้แก่โจทก์เพียงบางส่วน หนี้ส่วนที่เหลือจำเลยมีเจตนาให้มีผลผูกพันบริษัท ช. อันจะเป็นเหตุให้การแสดงเจตนาตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 154 จำเลยจึงต้องผูกพันตามเจตนาที่แสดงออกมานั้น เมื่อจำเลยไม่ยอมชำระหนี้ให้โจทก์ตามข้อตกลง จึงฟังได้ว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์ และโจทก์มีสิทธิที่จะเรียกชำระหนี้จากจำเลยหรือบริษัท ช. คนใดคนหนึ่งได้ การที่โจทก์ไม่เลือกใช้สิทธิบังคับเอาแก่บริษัท ช. จึงไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (ตอน 8 หน้า 1512)

การแสดงเจตนาลวง

มาตรา 155 วรรค 1 “การแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโมฆะ แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำโดยสุจริต และต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาลวงนั้นมิได้”

ฎ.732/2562 โจทก์ทั้งสองมอบให้จำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนมีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินพิพาทเป็นเวลานานหลายปี จึงเป็นเรื่องที่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นตัวการไม่เปิดเผยชื่อยอมให้จำเลยที่ 1 ผู้เป็นตัวแทนทำการออกนอกหน้าเป็นตัวการว่าเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท แม้ต่อมาจำเลยที่ 1 จะจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ 2 แต่จำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 และรู้ถึงข้อความจริงในเรื่องนี้มาตลอด จำเลยที่ 2 จึงไม่ใช่บุคคลภายนอกผู้สุจริต ฉะนั้นไม่ว่าจำเลยที่ 1 จะจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ 2 โดยชอบหรือไม่ก็ตาม จำเลยที่ 2 ย่อมไม่มีสิทธิในที่ดินพิพาทที่ไปกว่าจำเลยที่ 1 และต้องถือว่าจำเลยที่ 2 อยู่ในฐานะเดียวกับจำเลยที่ 1 คือเป็นตัวแทนผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินพิพาทแทนโจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นตัวการไม่เปิดเผยชื่อ สำหรับจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้รับโอนที่ดินพิพาทต่อจากจำเลยที่ 2 นั้น ไม่ปรากฏว่า จำเลยที่ 2 จดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 3 โดยมีพฤติการณ์สมรู้ร่วมกัน อันเป็นการแสดงเจตนาลวงประกอบกับจำเลยที่ 3 ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตาม ป.พ.พ. มาตรา 6 ว่า กระทำการโดยสุจริต โจทก์ทั้งสองจึงหาอาจทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริตที่มีต่อจำเลยที่ 2 ซึ่งเสมือนเป็นตัวแทนของโจทก์ทั้งสอง และจำเลยที่ 3 ขวนขวายได้สิทธิมาก่อนที่จะรู้ว่าจำเลยที่ 2 เป็นตัวแทนของโจทก์ทั้งสองได้ไม่ตามมาตรา 806 โจทก์ทั้งสองย่อมไม่มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนที่ดินพิพาทกลับคืนมาได้ จำเลยที่ 3 และจำเลยร่วมซึ่งรับโอนที่ดินพิพาทต่อจากจำเลยที่ 3 จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ทั้งสอง (เล่ม 2 หน้า 26)

ฎ.3237/2558 เหตุที่บิดามารดาจำเลยยินยอมจดทะเบียนจำนองที่ดินเป็นประกันเงินกู้ของ จ. แก่ธนาคาร น. แต่แรกนั้น เกิดจากความปรารถนาดีที่ต้องการช่วยเหลือบุตรที่ต้องการเงินทุนไปประกอบอาชีพ แต่เมื่อ จ. ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคารได้ การที่บิดามารดาจำเลยทำนิติกรรมโอนขายที่ดินพร้อมบ้านพิพาทให้แก่โจทก์ในเวลาต่อมา จึงน่าเชื่อว่าเป็นหนทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อมิให้ต้องเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยที่อาจต้องถูกบังคับจำนอง โดยให้โจทก์ซึ่งมีโอกาที่จะขอกู้ยืมจากสถาบันการเงินได้นำที่ดินพิพาทไปเป็นหลักประกันขอสินเชื่อจากแหล่งเงินกู้ใหม่เพื่อปลดภาระหนี้สินของ จ. เท่านั้น มิได้มีเจตนาขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์อย่างแท้จริง เพราะการไถ่ถอนจำนอง การซื้อขายรวมตลอดถึงการจดทะเบียนใหม่ได้ดำเนินการด้วยความเร่งรัดให้เสร็จสิ้นในวันเดียวกัน ส่อแสดงเจตนาเพื่อให้โจทก์ขอสินเชื่อใหม่ไปไถ่ถอนสินเชื่อเดิมของ จ. เป็นสำคัญ มิได้มุ่งประสงค์ต่อการโอนกรรมสิทธิ์และใช้ราคาทรัพย์สินอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาซื้อขาย จึงเป็นการแสดงเจตนาลวง ตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 แต่หาอาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับจำนองซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาลวงไม่ (เล่ม 1 หน้า 58)

ฎ.10737-10738/2557 จำเลยที่ 3 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างพิพาทให้แก่ผู้ร้องซึ่งเป็นบุตรโดยเสนหาไม่มีค่าตอบแทน ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะพิพากษาให้จำเลยที่ 3 ชำระหนี้แก่โจทก์ การที่ผู้ร้องให้จำเลยที่ 3 อยู่อาศัยในที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่อไป โดยมีได้มีข้อเท็จจริงใดที่แสดงเป็นข้อสรุปไปในทางว่า การจดทะเบียนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กัน อันจะทำให้นิติกรรมการโอนดังกล่าวเป็นโมฆะ ซึ่งมีผลให้ทรัพย์สินดังกล่าวยังคงเป็นของจำเลยที่ 3 อยู่ดังเดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า จำเลยที่ 3 จดทะเบียนทรัพย์สินพิพาทให้แก่ผู้ร้องด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นต่อกัน ทรัพย์สินพิพาทจึงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้อง แม้การโอนดังกล่าวจะเป็นนิติกรรมอันจำเลยที่ 3 ได้กระทำลงทั้งรู้ว่าจะเป็นการให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ซึ่งเจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ตามมาตรา 237 วรรค 1 และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของจำเลยที่ 3 ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีและนำยึดเพื่อขายทอดตลาดชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ โดยไม่ต้องไปฟ้องคดีขอให้เพิกถอนนิติกรรมดังกล่าวก่อนก็ตาม ผู้ร้องจึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินพิพาทได้ (เล่ม 8 หน้า 99)

นิติกรรมอำพราง

มาตรา 155 วรรค 2 “ถ้าการแสดงเจตนาหลงตามวรรคหนึ่งทำขึ้นเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่น ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ถูกอำพรางมาใช้บังคับ”

ฎ.5792/2558 สัญญาจะซื้อขายระบุที่ดินตามโฉนดเลขที่ 3707 นั้น ไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณีและคู่กรณีไม่ประสงค์ให้มีผลตามกฎหมาย เป็นการแสดงเจตนาหลงด้วยสมรู้ระหว่างคู่กรณี นิติกรรมที่แสดงออกมว่าเป็นโฉนดเลขที่ 3707 จึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 ส่วนเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณีที่ประสงค์ให้ใช้บังคับระหว่างกันคือที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3ก.) เลขที่ 261 ที่ไม่เปิดเผยและถูกอำพรางไว้ กรณีจึงต้องบังคับตามนิติกรรมที่ถูกอำพรางนี้ เมื่อครบกำหนดโอนที่ดินตามสัญญา ฉ. ผิดสัญญาโอนที่ดินแก่ ป. ไม่ได้ ป. ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ ฉ. ปฏิบัติตามสัญญาหรือเรียกค่าเสียหายได้ การที่ ฉ. ทำสัญญากู้เงิน ป. 880,000 บาท โดยจำเลยเป็นผู้เขียนสัญญาและจำเลยยอมนำที่ดินโฉนดเลขที่ 2703 ของจำเลยให้ยึดถือเป็นประกันด้วยนั้น จึงเป็นที่มาแห่งมูลหนี้ชอบที่ ป. จะบังคับให้ ฉ. ชำระค่าเสียหายที่ไม่สามารถโอนที่ดินแก่ตน แต่เพราะ ฉ. ไม่มีทรัพย์สินอะไรเป็นบุคคลล้มละลายและ ป. กล่าวว่า ฉ. จะโกงบิดพลิ้วไม่ยอมชำระเงินตามสัญญากู้เงิน การที่จำเลยทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทโฉนดเลขที่ 2703 ของจำเลยแก่โจทก์ในราคา 880,000 บาท เพื่อเป็นประกันไว้แทนสัญญากู้เงินดังกล่าวให้อีก สัญญาจะซื้อขายที่ดินโฉนดเลขที่ 2703 ของจำเลยระหว่างโจทก์กับจำเลยนั้น ไม่ตรงกับเจตนาที่

แท้จริงของคู่กรณี และคู่กรณีไม่ประสงค์ให้มีผลตามกฎหมายเป็นการแสดงเจตนาลงด้วยสมรู้ระหว่างคู่กรณี นิติกรรมที่แสดงออกมาว่าเป็นสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทจึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 ส่วนเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณีที่ประสงค์ให้ใช้บังคับระหว่างกันคือ จำเลยยอมชำระเงินแทน ฉ. ในมูลหนี้ที่ ฉ. ทำสัญญากู้เงิน ป. 880,000 บาท นั้นเอง และสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทถือได้ว่าเป็นการกู้ยืมเงินของ ฉ. โดยมีจำเลยเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งสัญญาตามเจตนาที่แท้จริงดังกล่าวนี้เป็นนิติกรรมอีกอันหนึ่งที่คู่กรณีสมัครใจตกลงทำขึ้นเพื่อเป็นการค้ำประกันเงินที่ ป. ได้วางมัดจำแก่ ฉ. เพื่อชำระราคาที่ดินไปแล้วพร้อมค่าเสียหาย มิใช่นิติกรรมอำพรางของสัญญาจะซื้อขายที่ดินระหว่าง ฉ. กับ ป. ซึ่งเป็นคนละส่วนต่างหากจากกัน เมื่อ ฉ. มิได้ชำระเงินที่ต้องรับผิดชอบแก่ ป. หรือโจทก์ และการที่จำเลยยอมทำสัญญารับผิดในหนี้ดังกล่าวแก่โจทก์ตามที่ ฉ. ป. และโจทก์ยินยอม โดยทุกฝ่ายต่างลงลายมือชื่อในสัญญาจะซื้อขาย เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนเงินมัดจำกรณีโอนที่ดินกันไม่ได้ เท่ากับโจทก์ขอให้ชำระหนี้ค้ำประกัน ทำให้เป็นเรื่องนอกฟ้องนอกประเด็นตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 วรรค 1 (เล่ม 12 หน้า 67) (ฎ.5057/2558)

09/09/63

27

ฎ.10834/2556 แม้คู่กรณีในเรื่องนิติกรรมอำพรางจะต้องมีเพียงคู่เดียวก็ตาม แต่คดีนี้โจทก์เป็นสามีของ อ. ผู้กู้ ทั้งยังเป็นผู้ค้ำประกันในสัญญากู้เงิน ซึ่งโจทก์มีความประสงค์ต้องการใช้เงิน แสดงว่าโจทก์มีส่วนได้เสียในเงินกู้ดังกล่าวด้วย การที่โจทก์และ อ. ทำนิติกรรมดังกล่าวจึงมีผลประโยชน์ร่วมกัน และถือได้ว่าเป็นฝ่ายเดียวกัน แม้คู่กรณีในนิติกรรมขายฝากจะเป็นนิติกรรมระหว่างโจทก์กับจำเลย ส่วนนิติกรรมการกู้ยืมเป็นนิติกรรมระหว่าง อ. กับจำเลย ก็ถือได้ว่าคู่กรณีในนิติกรรมทั้งสองนิติกรรมนั้นเป็นคู่กรณีเดียวกัน ฟังได้ว่านิติกรรมขายฝากเป็นนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมจึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 ต้องบังคับตามสัญญากู้เงินตามมาตรา 155 วรรค 2 (เล่มที่ 9 หน้า 171)

09/09/63

28

กรณีไม่ใช่นิติกรรมอำพราง

ฎ.6881/2560 โจทก์ประสงค์จะจำหน่ายที่ดินตามฟ้องเพื่อประกันการกู้ยืมเงินจากจำเลย แต่เมื่อจำเลยขอให้ทำเป็นสัญญาขายฝาก โจทก์ก็ยินยอมเพียงแต่อ้างว่าไม่มีทางเลือก ซึ่งจะเห็นได้ว่าโจทก์ยินยอมเปลี่ยนมาเป็นการขายฝากตามที่จำเลยต้องการ แม้จะไม่ค่อยเต็มใจนัก แต่ก็ถือว่าเป็นการสมัครใจ ทั้งเมื่อถึงกำหนดตามสัญญาขายฝาก หากโจทก์มีเงินครบจำนวนและพร้อมที่จะไถ่ถอนการขายฝากแล้ว แม้โจทก์ไม่สามารถติดต่อจำเลยได้ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุใดก็ตาม โจทก์ก็สามารถนำไปวางเป็นสินไถ่ต่อสำนักงานวางทรัพย์ภายในกำหนดเวลาไถ่ โดยสละสิทธิถอนทรัพย์ที่ได้วางไว้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 492 ได้ แต่ไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้กระทำการดังกล่าวหรือแม้แต่จะไปติดต่อที่สำนักงานที่ดินเพื่อแสดงให้เห็นว่า โจทก์พร้อมที่จะไถ่ถอนที่ดินดังกล่าว แต่ได้ความว่าโจทก์รอนพันกำหนดเวลาแล้วจึงได้ไปพบจำเลย ส่วนเรื่องดอกเบี้ยที่ตกลงกันนั้น เป็นเรื่องที่โจทก์กับจำเลยตกลงกันเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากสัญญาขายฝาก ซึ่งจะใช้บังคับกันได้หรือไม่เป็นส่วนหนึ่งสัญญาขายฝากตามฟ้องจึงมิใช่เป็นนิติกรรมอำพรางสัญญากู้ยืม (เล่ม 8 หน้า 162)

09/09/63

29

4.5) การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม

มาตรา 156 การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมเป็นโมฆะ

ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมตามวรรคหนึ่ง ได้แก่ ความสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม ความสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม และความสำคัญผิดในทรัพย์สินซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม เป็นต้น

มาตรา 158 ความสำคัญผิดตามมาตรา 156 หรือมาตรา 157 ซึ่งเกิดขึ้นโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลผู้แสดงเจตนา บุคคลนั้นจะถือเอาความสำคัญผิดนั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนไม่ได้

มาตรา 167 ในการวินิจฉัยกรณีมีความสำคัญผิด กลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ ให้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย และภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการนั้นด้วย

09/09/63

30

ฎ.87/2555 จ. ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินยอมให้ ก. เช่าที่ดิน โดยให้ปลูกตึกแถวพิพาทด้วยเงินของผู้เช่าแล้วให้ผู้เช่ามีสิทธิใช้ประโยชน์ในตึกแถวพิพาทเป็นเวลา 20 ปี เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่าให้ตึกแถวพิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่านั้น ต่อมา จ. จัดทะเบียนยกที่ดินดังกล่าวให้แก่จำเลยก่อนครบสัญญาเช่า โดยระบุในหนังสือสัญญาให้ที่ดินว่าสิ่งปลูกสร้างไม่มี แสดงว่า จ. คิดว่าตึกแถวพิพาทยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน เพราะมีข้อสัญญาว่าจะให้ตึกแถวพิพาทที่ปลูกตกเป็นของเจ้าของที่ดินเมื่อครบกำหนดสัญญาเช่าแล้ว จึงระบุในหนังสือสัญญาให้เช่นนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่ามีเงื่อนไขในหนังสือสัญญาให้ที่ดินเป็นอย่างอื่น เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่าที่ดินแล้ว ตึกแถวพิพาทย่อมตกเป็นของเจ้าของที่ดินในขณะนั้น ซึ่งเป็นจำเลยตามสัญญาในฐานะเป็นส่วนควบของที่ดินทันที โดยไม่จำเป็นต้องไปจดทะเบียนโอนกันอีกตาม ป.พ.พ. มาตรา 144 การที่จำเลยได้ทำหนังสือแบ่งผลประโยชน์ค่าเช่าตึกแถวพิพาทให้แก่โจทก์หนึ่งในสี่ส่วนตามหนังสือการแบ่งผลประโยชน์ตึกแถว และยื่นคำร้องขอจัดการมรดกตึกแถวพิพาท โดยคิดว่าเป็นทรัพย์สินมรดกของ จ. จึงเป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม หนังสือการแบ่งผลประโยชน์ค่าเช่าตึกแถวดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะตามมาตรา 156 (เล่ม 4 หน้า 1)

ฎ.5819/2552 จำเลยที่ 1 ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินให้แก่โจทก์รวม 6 แปลง เป็นที่ดินมีโฉนดที่ดิน 2 แปลง ส่วนอีก 4 แปลง เป็นที่ดินที่ยังไม่มีโฉนดที่ดิน เมื่อหนังสือสัญญาจะซื้อขายที่ดินระบุว่า “และผู้จะซื้อจะโอนในนามผู้หนึ่งผู้ใด ผู้จะขายไม่ขัดข้อง” แสดงถึงเจตนากรรมของคู่สัญญาว่า ในระหว่างที่สัญญาจะซื้อขายมีผลบังคับ โจทก์อาจไปติดต่อหาผู้มาซื้อที่ดินโดยจะโอนที่ดินผ่านจากจำเลยที่ 1 ไปยังผู้ที่จะซื้อที่ดินต่อจากโจทก์ทันทีโดยไม่ผ่านโจทก์ โจทก์จึงต้องการที่ดินที่สามารถจะโอนไปยังผู้อื่นได้โดยไม่ติดเงื่อนไขข้อกำหนดห้ามโอน ขณะทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินโจทก์ทราบเพียงว่าที่ดินบางส่วนเป็นที่ดินซึ่งสามารถขออนุญาตโฉนดที่ดินได้ การที่โจทก์มาทราบภายหลังว่าที่ดินแปลงที่จะซื้อขาย 4 แปลง มีข้อกำหนดห้ามโอนภายใน 5 ปี จึงไม่ใช่ความผิดของโจทก์ผู้จะซื้อ และนับเป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม สัญญาจะซื้อขายที่ดินทั้งสี่แปลงดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ และตามพฤติการณ์ไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่าโจทก์และจำเลยที่ 1 ประสงค์จะให้การซื้อขายที่ดินมีโฉนดที่ดินซึ่งสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้สมบูรณ์แยกต่างหากออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ สัญญาจะซื้อขายที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะเช่นกัน จำเลยที่ 1 จึงต้องคืนเงินมัดจำให้แก่โจทก์ (เล่ม 8 หน้า 143)

ฎ.2312/2550 จำเลยเปิดบัญชีกระแสรายวันเพื่อให้ ช. ผู้จัดการธนาคารโจทก์นำเงินค่า
งวดในการจ้างเหมาก่อสร้างบ้านชำระหนี้แก่จำเลยโดยนำเงินเข้าบัญชีให้ และจำเลยจะใช้เช็คเบิก
ถอนเงินค่าจ้างรับเหมาก่อสร้างบ้านตามงวด จำเลยไม่มีเจตนาที่จะทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจาก
โจทก์ หาก ช. ไม่นำเงินเข้าบัญชีให้จำเลยเพื่อชำระหนี้ แสดงว่า ช. ผิดนัดชำระหนี้ จำเลยย่อมจะใช้
เช็คถอนเงินไม่ได้ โจทก์ไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินให้จำเลยแทน ช. แต่การที่ ช. ยอมอนุมัติจ่ายเงินตาม
เช็คให้จำเลย จึงเป็นเรื่องที่จำเลยเข้าใจโดยสุจริตว่าเป็นการรับเงินค่างวดที่ ช. นำเงินค่าจ้าง
ก่อสร้างบ้านเข้าบัญชีให้เพื่อชำระหนี้ จำเลยไม่มีเจตนาที่จะเบิกเงินเกินบัญชีจากโจทก์ หาก ช.
ไม่ใช่ผู้จัดการธนาคารโจทก์ จำเลยก็ย่อมไม่สามารถจะใช้เช็คถอนเงินได้ และหากเงินในบัญชีไม่มี
ธนาคารก็ต้องปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค จำเลยจะได้รับทวงถามหรือระงับการก่อสร้างบ้านตาม
สัญญาให้แก่ ช. ทันทีหรือฟ้องเรียกเงินค่าจ้างเหมาก่อสร้างจาก ช. โดยเร็ว ในขณะที่
พยานหลักฐานยังอยู่ครบถ้วน การกระทำของ ช. ถือได้ว่าเป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในฐานะ
ผู้จัดการธนาคารโจทก์โดยไม่ชอบ โจทก์ในฐานะตัวการจึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตัวแทน

ของตน การที่จำเลยรับเงินไปจากธนาคารโจทก์โดยสำคัญผิดว่าเป็นเงินค่างวดที่จำเลยมีสิทธิได้รับ
จำเลยจึงไม่มีเจตนาที่จะผูกนิติสัมพันธ์ทำนิติกรรมเบิกเงินเกินบัญชีกับโจทก์ โจทก์จึงฟ้องเรียกเงิน
จากจำเลยในฐานะเป็นลูกหนี้เบิกเงินเกินบัญชีไม่ได้ (เล่ม 8 หน้า 15)

ฎ.96/2560 โจทก์เป็นผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทอยู่ก่อนตามสัญญาเช่าที่ดินแม่ ช. ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ว. และในฐานะผู้รับพินัยกรรมและผู้จัดการมรดกของ ป. ซึ่งเป็นเจ้ามรดกผู้เป็นเจ้าของที่ดินพิพาทจะมีอำนาจทำสัญญาเช่าที่ดินกับโจทก์หรือไม่ก็ตาม การที่จำเลยบุกรุกเข้าไปในที่ดินพิพาททำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ย่อมเป็นการกระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 การที่จำเลยทำหนังสือสัญญารับสภาพหนี้ให้ไว้แก่โจทก์ต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจยอมรับว่า เป็นหนี้ค่าเสียหายที่จะชำระให้แก่โจทก์เป็นเงิน 130,000 บาท โดยจะผ่อนชำระเป็นงวด จึงเป็นการรับสภาพหนี้ตามความรับผิดชอบต่อโจทก์ที่มีอยู่จริง ทั้งการที่ ช. หรือ จ. จะเป็นผู้ที่มีอำนาจนำที่ดินพิพาทให้โจทก์หรือจำเลยเช่าโดยชอบ ก็ไม่น่ามาอ้างไม่ได้ว่าจำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้โดยสำคัญผิด หนังสือรับสภาพหนี้ที่จำเลยทำกับโจทก์จึงมิได้เป็นการทำโดยสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม ไม่ตกเป็นโมฆะตามมาตรา 156 (ตอน 1 หน้า 23)

บทคุ้มครองบุคคลภายนอก

- ไม่มีบทคุ้มครองบุคคลภายนอก

ฎ.217/2562 โจทก์ไม่มีเจตนาขายที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 3 แต่มีเจตนาจดทะเบียนจำนองที่ดินพิพาท การทำหนังสือสัญญาขายที่ดินพิพาทจึงเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม สัญญาขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 จึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 156 วรรค 1 จำเลยที่ 3 ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท และไม่มีสิทธิโอนขายต่อแก่จำเลยที่ 4 และที่ 5 แม้จำเลยที่ 5 จะซื้อที่ดินพิพาทไว้โดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและจดทะเบียนตามกฎหมาย จำเลยที่ 5 ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน กรณีจึงมีเหตุให้เพิกถอนการจดทะเบียนการขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 ระหว่างจำเลยที่ 3 กับจำเลยที่ 4 และระหว่างจำเลยที่ 4 กับจำเลยที่ 5 (เล่ม 1 หน้า 33)

การกระทำด้วยใจสมัคร

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน

มาตรา 157 การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นโมฆียะ

ความสำคัญผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นความสำคัญผิดในคุณสมบัติซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าวการอันโมฆียะนั้นนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

มาตรา 158 ความสำคัญผิดตามมาตรา 156 หรือมาตรา 157 ซึ่งเกิดขึ้นโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลผู้แสดงเจตนา บุคคลนั้นจะถือเอาความสำคัญผิดนั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนไม่ได้

มาตรา 167 ในการวินิจฉัยกรณีมีความสำคัญผิด กลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ ให้พิเคราะห์ถึง เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย และภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการนั้นด้วย

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สิน

ฎ.15577/2558 โจทก์มีเจตนาซื้อที่ดินพิพาทเพื่อก่อสร้างอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น โจทก์และ จ. ซึ่งต่างเป็นนักธุรกิจได้แสดงเจตนาและรู้ถึงเจตนาโจทก์ว่า มีเจตนาทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น ดังกล่าว ภายหลังปรากฏว่าที่ดินพิพาทติดถนนสาธารณะ การก่อสร้างอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น ต้องมีระยะร่นจากแนวถนนสาธารณะ 15 เมตร แต่ที่ดินพิพาทมีระยะที่วัดจากแนวถนนสาธารณะจรดเขตที่ดินเพียง 16 เมตร จึงไม่สามารถก่อสร้างอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น ได้ตามที่โจทก์ขอยื่นแบบก่อสร้าง กรณีถือว่าโจทก์แสดงเจตนาทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทกับจำเลย โดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าว สัญญาจะซื้อขายดังกล่าวคงจะมีได้กระทำขึ้น การแสดงเจตนาของโจทก์ตามสัญญาจะซื้อขายจึงเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 157

เมื่อสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทเป็นโมฆียะ และโจทก์มีหนังสือบอกกล่าวเลิกสัญญากับจำเลยแล้ว ถือได้ว่าโจทก์บอกล้างโมฆียะกรรมแล้ว สัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทจึงตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก โจทก์และจำเลยผู้เป็นคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 176 วรรค 1 จำเลยต้องคืนเงินมัดจำ 300,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ (เล่ม 8 หน้า 175)

ฎ.3105/2553 ในขณะที่ทำสัญญาเช่าที่ดินพิพาท โจทก์ไม่รู้ว่าที่ดินพิพาทไม่ติดกับถนน โดยมีที่ราชพัสดุคั่นอยู่ จึงเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินที่เช่าซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากโจทก์ไม่ได้มีความสำคัญผิดดังกล่าวคงจะไม่ทำสัญญาเช่าที่ดินกับจำเลยทั้งสาม การแสดงเจตนาทำสัญญาเช่าที่ดินของโจทก์จึงเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. 157 แม้โจทก์จะขอเช่าที่ดินที่มีที่ดินคั่นอยู่ก่อนติดถนนก็ตาม เมื่อตีความสัญญาเช่าที่ดินพิพาทโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีในทางสุจริตแล้ว ต้องถือว่าไม่อยู่ในความประสงค์ของโจทก์ที่จะต้องเช่าทำสัญญาดังกล่าว เพราะโจทก์ต้องการเช่าที่ดินพิพาทที่ติดกับถนนเท่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องทางเข้าออกในการดำเนินกิจการสถานีบริการน้ำมันในภายหลัง ทั้งกรณีมิใช่เรื่องความชำรุดบกพร่องแห่งทรัพย์สินที่เช่าตามมาตรา 549 และ 551 อันจำเลยทั้งสามจะยกขึ้นอ้างได้ เมื่อโจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังจำเลยทั้งสามและจำเลยทั้งสามได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว จึงมีผลเท่ากับเป็นการบอกกล่าวโมฆียะกรรมและต้องถือว่าสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก และมีผลเท่ากับการเช่าที่ดินพิพาทมิได้เกิดมีขึ้น จึงไม่ก่อสิทธิใดแก่จำเลยทั้งสามที่จะยึดเอาเงินของโจทก์ไว้ได้ โจทก์และจำเลยทั้งสามต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 176 จำเลยทั้งสามต้องคืนเงินที่ได้รับแก่โจทก์ ทั้งโจทก์ต้องส่งมอบที่ดินพิพาทในสภาพเรียบร้อยคืนแก่จำเลยทั้งสาม (เล่ม 3 หน้า 176)

ฎ.2493/2553 สัญญาจะซื้อขายห้องชุดระบุว่า อาคารชุดตั้งอยู่บนที่ดินมีเนื้อที่ 380 ตารางวา แต่ในความเป็นจริงตั้งอยู่บนที่ดินดังกล่าวโดยมีเนื้อที่เพียง 200 ตารางวา เป็นการผิดเงื่อนไขในเนื้อที่ดินอันเป็นที่ตั้งอาคารชุดซึ่งไม่ได้เป็นไปตามสัญญาจะซื้อขายห้องชุด มิใช่เป็นสาระสำคัญแห่งการทำสัญญาจะซื้อขายอันจะเป็นโมฆะ เพราะจำเลยที่ 1 ตกลงทำสัญญาจะซื้อขายห้องชุดมิใช่ที่ดิน ห้องชุดจึงเป็นทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งนิติกรรมสัญญาจะซื้อขาย การผิดเงื่อนไขในจำนวนเนื้อที่ดินจึงเป็นเพียงการสำคัญผิดในคุณสมบัติของอาคารชุดอันเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 157 ซึ่งจะต้องบอกกล่าวภายใน 1 ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้หรือภายในเวลา 10 ปี นับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้นตามมาตรา 181 ต. ประชุมนิติบุคคลอาคารชุดดังกล่าวเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2543 และทราบว่ามีพื้นที่บางส่วนของอาคารชุดแห่งนี้หดหายไป จึงต้องถือว่า ต. ทราบเหตุแห่งโมฆียะในวันนั้น อันเป็นเวลา 1 ต. อาจให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรมได้นับแต่นั้น การที่ ต. มอบหมายให้ทนายความมีหนังสือบอกเลิกสัญญาซื้อขายลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545 หรือฟ้องคดีเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2546 ก็ดี ย่อมเป็นระยะเวลาเกิน 1 ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ คดีโจทก์จึงขาดอายุความ สัญญาจะซื้อขายจึงไม่เป็นโมฆะ (ตอน 4 หน้า 674)

กรณีประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ฎ.4916/2557 โจทก์ทำนิติกรรมขายฝากที่ดินให้แก่จำเลย เพราะโจทก์เชื่อถ้อยคำของ ร. ซึ่งเป็นบุตรตน เนื่องจาก ร. เป็นผู้ดำเนินการที่สำนักงานที่ดิน โดยโจทก์ไม่ได้สอบถามผู้เกี่ยวข้อง และเจ้าพนักงานในสำนักงานที่ดินให้กระจ่ายชดเสียก่อน การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดของโจทก์เกิดขึ้นโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์เอง โจทก์จะถือเอาความสำคัญผิดนั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนไม่ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 158 เป็นผลให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมขายฝากที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลยตามฟ้อง (ตอน 5 หน้า 1181)

กรณีไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ฎ.712/2557 จำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจจัดสรรที่ดินทราบดีว่า ที่ดินมีแนวสายไฟฟ้าแรงสูงพาดผ่านไม่อาจปลูกสร้างบ้านในที่ดินเต็มเนื้อที่ เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องบอกข้อเท็จจริงดังกล่าวแก่ลูกค้าซึ่งเป็นผู้บริโภค แต่ไม่มีการบอกแก่โจทก์ ถือได้ว่าจำเลยปกปิดข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติของที่ดินจนเป็นเหตุให้โจทก์สำคัญผิดว่าที่ดินใช้ปลูกสร้างบ้านได้เต็มเนื้อที่

โจทก์ไม่ทราบว่าที่ดินมีสายไฟฟ้าแรงสูงพาดผ่านไม่อาจปลูกสร้างบ้านได้เต็มเนื้อที่ โจทก์ได้รับคำยืนยันจากพนักงานบริษัทจำเลยว่าสามารถปลูกสร้างบ้านบนที่ดินได้ นับได้ว่าโจทก์ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่วิสัยของผู้บริโภคในพฤติการณ์เช่นนั้นแล้ว ไม่อาจถือว่าโจทก์แสดงเจตนาทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของที่ดินด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 157 สัญญาจะซื้อขายที่ดินอันเกิดจากความสำคัญผิดของโจทก์ในคุณสมบัติของทรัพย์สินซึ่งเป็นสาระสำคัญตกเป็นโมฆียะตามมาตรา 157 ชอบที่โจทก์จะบอกล้างโดยบอกเลิกสัญญาแก่จำเลย (ตอน 1 หน้า 43)

การแสดงเจตนาเพราะถูกกลั่นแกล้ง

มาตรา 159 การแสดงเจตนาเพราะถูกกลั่นแกล้งเป็นโมฆียะ

การถูกกลั่นแกล้งที่จะเป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่ง จะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลั่นแกล้งดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเพราะถูกกลั่นแกล้งโดยบุคคลภายนอก การแสดงเจตนาอันจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงกลั่นแกล้งนั้น

มาตรา 160 การบอกล้างโมฆียะกรรมเพราะถูกกลั่นแกล้งตามมาตรา 159 ห้ามมิให้ยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต

มาตรา 161 ถ้ากลั่นแกล้งเป็นแต่เพียงเหตุจูงใจให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่คู่กรณีฝ่ายนั้นจะยอมรับโดยปกติ คู่กรณีฝ่ายนั้นจะบอกล้างการนั้นหาได้ไม่ แต่ชอบที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากกลั่นแกล้งนั้นได้

09/09/63

43

มาตรา 162 ในนิติกรรมสองฝ่าย การที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจงใจนิ่งเสียไม่แจ้งข้อความจริงหรือคุณสมบัติอันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้ การนั้นจะเป็นกลั่นแกล้ง หากพิสูจน์ได้ว่าถ้ามิได้นิ่งเสียเช่นนั้น นิติกรรมนั้นก็คงจะมีได้กระทำขึ้น

มาตรา 163 ถ้าคู่กรณีต่างได้กระทำการโดยกลั่นแกล้งด้วยกันทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะกล่าวอ้างกลั่นแกล้งของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อบอกล้างการนั้นหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนมิได้

มาตรา 167 ในการวินิจฉัยกรณีมีความสำคัญผิด กลั่นแกล้ง หรือการข่มขู่ ให้พิเคราะห์ถึง เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย และภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการนั้นด้วย

09/09/63

44

ฎ.6404/2560 จำเลยทั้งสองประสงค์ได้รับงานรับจ้างทำความสะอาด จึงหลอกลวงผู้เสียหายว่า ธนาคารได้ออกหนังสือค้ำประกันมอบให้จำเลยทั้งสอง แต่ความจริงแล้วธนาคารมิได้ออกหนังสือค้ำประกันดังกล่าวให้แก่จำเลยทั้งสอง การหลอกลวงดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้เสียหายหลงเชื่อตกลงทำสัญญาจ้างจำเลยทั้งสองให้ทำความสะอาดโรงพยาบาล ช. หากจำเลยทั้งสองไม่มีหนังสือค้ำประกันดังกล่าว ผู้เสียหายจะไม่เข้าทำสัญญาจ้างกับจำเลยทั้งสอง ถ้าวินิจฉัยได้ว่าสัญญาจ้างดังกล่าวเกิดจากกลฉ้อฉลถึงขนาด จึงเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 1 และวรรค 2 เมื่อผู้เสียหายบอกเลิกสัญญาอันเป็นการบอกล้างโมฆียะกรรม ทำให้สัญญาจ้างตกเป็นโมฆะตั้งแต่วันที่ทำสัญญา ผู้เสียหายและจำเลยทั้งสองจึงต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 176 วรรค 1 แม้การที่จะให้จำเลยทั้งสองคืนเงินค่าจ้างแก่ผู้เสียหายไม่เป็นการพ้นวิสัย แต่การงานที่จำเลยทั้งสองทำให้ผู้เสียหายไปแล้วซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหาย และผู้เสียหายยอมรับเอาการงานของจำเลยทั้งสองแล้ว ผู้เสียหายก็ต้องกลับคืนไปยังฐานะเดิมด้วยเช่นกัน เมื่อการที่จะให้การงานที่ทำได้แล้วกลับคืนยังฐานะเดิมเป็นการพ้นวิสัย ผู้เสียหายจึงต้องใช้ค่าเสียหายที่สมควรแก่หน้าที่การงานให้แก่จำเลยทั้งสอง โดยถือว่าค่าจ้างตามฟ้องที่จำเลยทั้งสองได้รับไปแล้วเป็นค่าเสียหายจำนวนนั้น ผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาเงินดังกล่าวคืนจากจำเลยทั้งสองอีก (เล่ม 12 หน้า 88)

ฎ.7394-7395/2550 การที่โจทก์จดทะเบียนโอนขายที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 เพราะหลงเชื่อตามที่จำเลยที่ 1 หลอกลวงว่าได้โอนเงินค่าที่ดินเข้าบัญชีเงินฝากของบุตรโจทก์ตามข้อตกลงแล้วนั้น เป็นเรื่องที่โจทก์แสดงเจตนาทำนิติกรรมเพราะถูกจำเลยที่ 1 ใช้อกลฉ้อฉล ซึ่งหากโจทก์ทราบความจริงว่ายังไม่มีการโอนเงินเข้าบัญชีดังกล่าว การจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 ก็คงจะมีได้กระทำขึ้น สัญญาซื้อขายที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงตกเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 159 ซึ่งโจทก์มีสิทธิบอกล้างเสียได้ตามมาตรา 175 (3) เท่านั้น หากใช้เป็นเรื่องที่โจทก์แสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม หรือตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม หรือทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม อันจะถือว่าเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 156 สัญญาซื้อขายที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงไม่ตกเป็นโมฆะตามบทกฎหมายดังกล่าว (เล่ม 12 หน้า 167) (ดู ฎ.2808/2554 เปรียบเทียบ)

บทคุ้มครองบุคคลภายนอก

การบอกล้างโมฆียะกรรมเพราะถูกกลฉ้อฉลห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้กระทำการโดยสุจริต กฎหมายที่เป็นหลักคือมาตรา 160

กรณีบุคคลภายนอกกระทำการโดยสุจริต

ฎ.3022/2562 โจทก์ทำนิติกรรมโอนที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 โดยถูกจำเลยที่ 1 หลอกลวง การแสดงเจตนาทำนิติกรรมของโจทก์เกิดขึ้นเพราะถูกกลฉ้อฉลของจำเลยที่ 1 อันเป็นโมฆียะกรรม แต่นิติกรรมซึ่งเป็นโมฆียะกรรมยังมีผลสมบูรณ์ใช้ได้จนกว่าจะถูกบอกล้างโดยชอบ ขณะที่จำเลยที่ 1 จำนองที่ดินพิพาทต่อจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 1 ยังมีชื่อเป็นเจ้าของจึงสมบูรณ์ใช้บังคับได้ตามกฎหมาย แม้ที่ดินพิพาทจะได้โอนกลับไปเป็นของโจทก์ในภายหลังจากการจำนองนั้นแล้ว นิติกรรมจำนองที่จำเลยที่ 1 ก่อไว้ย่อมตกติดมาด้วย โจทก์ไม่อาจยกเอาเหตุโมฆียะที่โจทก์บอกล้างนิติกรรมการโอนที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ขึ้นต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 160 ประกอบมาตรา 1329 โจทก์ไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนนิติกรรมจำนองที่ดินพิพาทที่จำเลยที่ 2 รับจำนองไว้ (ตอน 3 หน้า 519)

09/09/63

47

การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่

มาตรา 164 การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่เป็นโมฆียะ

การข่มขู่ที่จะทำให้เกิดการใดตกเป็นโมฆียะนั้น จะต้องเป็นการข่มขู่ที่จะให้เกิดภัยอันใกล้จะถึง และร้ายแรงถึงขนาดที่จะจงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว ซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้น การนั้นก็คงจะมีได้กระทำขึ้น

มาตรา 165 การขู่ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม ไม่ถือว่าเป็นการข่มขู่

การใดที่กระทำไปเพราะนับถือยำเกรง ไม่ถือว่าเป็นการข่มขู่เพราะถูกข่มขู่

มาตรา 166 การข่มขู่ยอมทำให้การแสดงเจตนาเป็นโมฆียะแม้บุคคลภายนอกจะเป็นผู้ข่มขู่

มาตรา 167 ในการวินิจฉัยกรณีมีความสำคัญผิด กลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ ให้พิเคราะห์ถึง เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย และภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการนั้นด้วย

09/09/63

48

การชู้ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม

ฎ.5426/2553 บุตรจำเลยเช่ารถยนต์ซึ่งเป็นของโจทก์นำไปจำหน่ายผู้มีชื่อ และไม่สามารถนำรถยนต์มาคืน เพราะไม่มีเงินค่าไถ่รถที่จำหน่าย โจทก์แจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่บุตรจำเลย จำเลยทำหนังสือสัญญากู้ยืมเงินจากโจทก์ เพราะเกรงกลัวต่อโจทก์ เนื่องจากโจทก์บอกว่าหากจำเลยไม่ทำสัญญากู้ยืมเงิน ก็จะดำเนินคดีอาญาแก่บุตรจำเลย จึงเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายโดยสุจริต อันถือได้ว่าเป็นการชู้ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม ไม่ถือว่าเป็นการข่มขู่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 165 สัญญากู้ยืมเงินจึงมีผลใช้บังคับได้ และการที่จำเลยซึ่งมิได้เป็นลูกหนี้โจทก์มาทำสัญญากู้ยืมเงิน เนื่องจากบุตรจำเลยมีหนี้กับโจทก์เป็นการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ซึ่งมาตรา 350 มิได้บัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือ เมื่อไม่ปรากฏว่าได้ทำขึ้นโดยยินใจลูกหนี้เดิมแล้ว สัญญาแปลงหนี้ใหม่จึงใช้บังคับได้ จำเลยต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงินพิพาท (ตอน 11 หน้า 2112)

นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์

โมฆะกรรม (การไม่มีผลเป็นนิติกรรม)

นิติกรรมเป็นโมฆะทั้งหมด

มาตรา 172 โมฆะกรรมนั้นไม่อาจให้สัตยาบันแก่กันได้ และผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะยกความเสียเปล่าแห่งโมฆะกรรมขึ้นกล่าวอ้างก็ได้

ถ้าจะต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรม ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับ

การให้สัตยาบัน

ฎ.5746/2559 ขณะคู่สัญญาเช่าซื้อทั้งสองฝ่ายลงนามในสัญญาเช่าซื้อ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อ มีกรรมการของบริษัทโจทก์ลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อ โดยไม่มีการประทับตราสำคัญของบริษัท ซึ่งไม่มีผลสมบูรณ์เป็นลายมือชื่อของโจทก์ ถือไม่ได้ว่าโจทก์ได้ลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อ สัญญาจึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 572 วรรค 2 แม้ต่อมาโจทก์จะได้ยอมรับเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาเช่าซื้อด้วยการใช้ตราประทับในชื่อใหม่ของบริษัทมาประทับในสัญญาเช่าซื้อ ก็ไม่อาจถือได้ว่าโจทก์ลงชื่อเป็นคู่สัญญากับจำเลยอันจะทำให้สัญญาเช่าซื้อซึ่งเป็นโมฆะกลับเป็นสัญญาเช่าซื้อที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายได้ เพราะโมฆะกรรมนั้นไม่อาจให้สัตยาบันแก้กันได้ตาม มาตรา 172 วรรค 1 โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อได้ (ตอน 6 หน้า 1718)

ผู้มีส่วนได้เสีย

หมายเหตุ กรณีไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย

(ก) ผู้ถือหุ้นเข้าไปกำลวงจัดการงานของบริษัท

ฎ.4065/2561 โจทก์เป็นเพียงผู้ถือหุ้นและไม่มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ท. คงมีสิทธิเพียงควบคุมการดำเนินงานของบริษัท ท. บางประการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากอากำลวงไปจัดการงานของบริษัท ท. โดยกล่าวอ้างว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการที่จะยกเอาความเสียหายไปแห่งนิติกรรมซึ่งได้กระทำโดยจำเลยทั้งสามในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ท. ซึ่งตกเป็นโมฆะขึ้นกล่าวอ้างตาม ป.พ.พ. มาตรา 172 วรรค 1 หาได้ไม่ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสามในส่วนนี้เช่นกัน (ตอน 5 หน้า 1255)

การกล่าวอ้างความเสียหายแห่งโมฆะกรรม

ฎ.5746/2559 ป.พ.พ. มาตรา 172 วรรค 2 บัญญัติว่า ในกรณีที่ต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรม ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับ เมื่อไม่ปรากฏว่าในขณะที่ทำสัญญาทั้งโจทก์และจำเลยทราบว่ายัญญาเช่าซื้อไม่ได้ทำเป็นหนังสือ เนื่องจากโจทก์ไม่ได้ประทับตราสำคัญของโจทก์ในขณะที่ทำสัญญา โจทก์จึงรับเงินเป็นค่าเช่าซื้อและจำเลยรับทรัพย์สินที่เช่าซื้อไว้โดยสุจริต โจทก์จำเป็นต้องคืนเงินให้แก่จำเลยเพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืนตามมาตรา 412 และจำเลยจำต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่และไม่ต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลาย แต่ถ้าได้เอะไรมาเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญหายหรือบุบสลายเช่นนั้นก็ต้องให้ไปด้วยตามมาตรา 413 วรรค 1 เมื่อจำเลยชำระเงินให้โจทก์เพียงบางส่วนไม่คุ้มกับเงินที่โจทก์ลงทุน ถือว่าโจทก์ไม่เหลือเงินที่จะคืนแก่จำเลยในขณะเรียกคืน ส่วนจำเลยต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่โจทก์ (ตอน 6 หน้า 1718)

ฎ.10852/2551 จำเลยกู้เงินโจทก์ 350,000 บาท และค้ำชำระดอกเบี้ยโจทก์ ต่อมาสามีจำเลยได้ทำสัญญาขายบ้านพิพาทให้โจทก์ในราคา 590,000 บาท โดยมีการโอนหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยที่จำเลยค้ำชำระโจทก์ 590,000 บาท แทนการชำระราคาบ้าน เมื่อดอกเบี้ยเงินกู้ที่จำเลยค้ำชำระโจทก์แล้วนำมารวมกับต้นเงินกู้เป็นเงินที่ชำระราคาซื้อขายบ้านพิพาทนั้น เป็นการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี เป็นดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ฯ มาตรา 3 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 ดอกเบี้ยดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ สัญญาซื้อขายบ้านพิพาทจึงเกิดจากหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ราคาบ้านพิพาทที่กำหนดในสัญญาจะรวมเอาต้นเงินกู้ที่โจทก์มีสิทธิได้รับไว้ด้วยก็ตาม แต่โจทก์และสามีจำเลยมิได้มีเจตนาจะแบ่งแยกซื้อขายบ้านบางส่วนในราคาต้นเงิน 350,000 บาท ที่จำเลยค้ำชำระอยู่ สัญญาซื้อขายบ้านพิพาทระหว่างโจทก์กับสามีจำเลยย่อมเป็นโมฆะทั้งฉบับตามมาตรา 173 โจทก์จึงฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านพิพาทไม่ได้ (เล่ม 11 หน้า 265)

นิติกรรมเป็นโมฆะแต่เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมอย่างอื่น

มาตรา 174 การใดเป็นโมฆะแต่เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะ ให้ถือตามนิติกรรมซึ่งไม่เป็นโมฆะ ถ้าสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า หากคู่กรณีได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆะแล้ว ก็คงจะได้ตั้งใจมาตั้งแต่แรกที่จะทำนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะนั้น

ฎ.9908/2560 แม้การขายฝากที่ดินเป็นโมฆะ เพราะไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ตาม แต่ที่ดินที่ขายฝากเป็นที่ดินมือเปล่ายังไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ ผู้ขายฝากมีเพียงสิทธิครอบครอง การโอนการครอบครองย่อมทำได้โดยการส่งมอบที่ดินที่ครอบครองตามป.พ.พ. มาตรา 1378 การที่จำเลยได้ส่งมอบการครอบครองที่ดินแก่โจทก์แล้ว พฤติการณ์จึงสันนิษฐานได้ว่าหากคู่กรณีได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆะแล้วก็คงจะได้ตั้งใจมาตั้งแต่แรกที่จะทำนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะตามมาตรา 174 เมื่อตามหนังสือสัญญาซื้อขายมีข้อความระบุว่าจำเลยได้ส่งมอบการครอบครองที่ดินแก่โจทก์แล้ว เมื่อโจทก์ไม่สามารถเข้าครอบครองที่ดินได้ เพราะจำเลยนำที่ดินไปขายต่อและส่งมอบการครอบครองแก่บุคคลภายนอก โจทก์ขอที่จะฟ้องร้องขอให้บังคับจำเลยปฏิบัติตามสัญญาส่งมอบที่ดินแก่โจทก์ จะฟ้องขอให้บังคับจำเลยคืนเงินค่าขายฝากที่ดินไม่ได้ (ตอน 12 หน้า 3404)

ฎ.2239/2517 โจทก์จดทะเบียนขายฝากที่ดินไว้กับจำเลยเพื่ออำพรางการจำนอง สัญญาขายฝากย่อมเป็นการแสดงเจตนาหลงด้วยสมรั้งกันระหว่างคู่กรณีที่จะไม่ผูกพันตามเจตนาที่แสดงออกมานั้น ย่อมเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 155 วรรค 1 ที่แก้ไขใหม่ ส่วนนิติกรรมจำนองที่ถูกอำพรางไว้ต้องบังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยนิติกรรมที่ถูกอำพรางไว้ตามมาตรา 155 วรรค 2 ที่แก้ไขใหม่ เมื่อโจทก์จำเลยมีเจตนาทำสัญญาจำนองแล้ว แต่การจำนองไม่ได้จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเรียกไม่ได้ว่าเป็นการจำนอง เป็นเพียงการที่โจทก์กู้เงินจากจำเลย และให้ที่ดินแก่จำเลยยึดถือไว้เป็นประกัน ย่อมถือได้ว่าเอกสารการขายฝากที่โจทก์จำเลยทำไว้เป็นนิติกรรมการกู้ยืมเงินที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างโจทก์จำเลยนั้น เมื่อโจทก์ฟ้องขอนำเงินมาไถ่ถอนที่พิพาท เท่ากับโจทก์ขอชำระหนี้เงินกู้ จำเลยมีหน้าที่รับชำระและคืนที่พิพาทที่เป็นประกันนั้นให้โจทก์ไป

โมฆียะกรรม (สมบูรณ์จนกว่าจะถูกบอกล้าง)

การบอกล้างโมฆียะกรรม

หมายความถึง การแสดงเจตนาทำนิติกรรมเพียงฝ่ายเดียว โดยการแสดงเจตนาแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลที่มีตัวกำหนดได้แน่นอนเพื่อทำลายนิติกรรมที่เป็นโมฆียะกรรม ซึ่งสมบูรณ์อยู่จนกว่าจะถูกบอกล้างให้เป็นอันเสียเปล่าไม่มีผลตามเจตนาที่แสดงออกมา โดยคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม เช่น การขอให้คืนเงิน (ฎ.12473/2555) การบอกเลิกสัญญา การฟ้องคดี

บุคคลที่มีสิทธิบอกล้าง

มาตรา 175 โฆษียะกรรมนั้น บุคคลต่อไปนี้จะบอกล้างเสียก็ได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ผู้เยาว์จะบอกล้างก่อนที่ตนบรรลุนิติภาวะก็ได้ ถ้าได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

(2) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลนั้นพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว หรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี แต่คนเสมือนไร้ความสามารถจะบอกล้างก่อนที่ตนจะพ้นจากการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ถ้าได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์

(3) บุคคลผู้แสดงเจตนาเพราะสำคัญผิด หรือถูกกลฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่

(4) บุคคลวิกลจริตผู้กระทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะตามมาตรา 30 ในขณะที่จริตของบุคคลนั้นไม่วิกลแล้ว

ถ้าบุคคลผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโฆษียะกรรมทายาทของบุคคลดังกล่าวอาจบอกล้างโฆษียะกรรมนั้นได้

ฎ.2153/2555 ผู้มีสิทธิบอกล้างโฆษียะกรรมได้ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงตาม ป.พ.พ. มาตรา 175 บุคคลอื่นนอกจากนี้แม้จะเป็นผู้มีส่วนได้เสียก็ไม่มีสิทธิบอกล้างโฆษียะกรรมได้ เว้นแต่ผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโฆษียะกรรม ทายาทของบุคคลดังกล่าวอาจบอกล้างโฆษียะกรรมนั้นได้ตามมาตรา 175 วรรคท้าย เมื่อขณะโจทก์ฟ้องขอบอกล้างเป็นคดีนี้ ว. ผู้ทำนิติกรรมโดยถูกจำเลยใช้กลฉ้อฉลยังมีชีวิตอยู่ โจทก์จึงไม่มีสิทธิบอกล้างโฆษียะกรรมแทน ว. ได้ (ตอน 5 หน้า 912)

กำหนดเวลาบอกกล่าว

มาตรา 181 โฆษียะกรรมนั้นจะบอกกล่าวมิได้เมื่อพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อาจให้ สัตยาบันได้ หรือเมื่อพ้นเวลาสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะนั้น

มาตรา 179 การให้สัตยาบันแก่โฆษียะกรรมนั้น จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้กระทำภายหลังเวลาที่ มูลเหตุให้เป็นโฆษียะกรรมนั้นหมดสิ้นไปแล้ว

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือบุคคล วิกลจริตผู้กระทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะตามมาตรา 30 จะให้สัตยาบันแก่โฆษียะกรรมได้ต่อเมื่อได้รู้ เห็นซึ่งโฆษียะกรรมนั้นภายหลังที่บุคคลนั้นพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ ความสามารถ หรือในขณะที่จริตของบุคคลนั้นไม่วิกล แล้วแต่กรณี

ทายาทของบุคคลผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโฆษียะ จะให้สัตยาบันแก่โฆษียะกรรมได้นับแต่เวลาที่ ผู้ทำนิติกรรมนั้นถึงแก่ความตาย เว้นแต่สิทธิที่จะบอกกล่าวโฆษียะกรรมของผู้ตายนั้นได้สิ้นสุดลง แล้ว

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองมิให้ใช้บังคับ ถ้าการให้สัตยาบันแก่โฆษียะกรรมกระทำ โดยผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์

ฎ.6015-6016/2557 โจทก์ในฐานะทายาทของ บ. จะฟ้องคดีเพื่อการใช้สิทธิบอกกล่าว นิติกรรมการให้ระหว่าง บ. กับจำเลยที่ 2 ตามที่อ้างว่าเป็นโฆษียะกรรม จึงต้องฟ้องคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันทำนิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 175 วรรค 2 และ 181 แต่โจทก์ฟ้องคดีเกิน 10 ปี นับแต่ วันทำนิติกรรม ฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้ระหว่าง บ. กับจำเลยที่ 2 จึงขาด อายุความ และมีผลทำให้โจทก์ไม่อาจฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำหลังจากนั้น กับขอให้ มีคำสั่งกำจัดจำเลยที่ 1 และที่ 2 มิให้รับมรดกของ บ. ได้ (เล่ม 5 หน้า 122)

ฎ.10025/2560 โจทก์ใช้สิทธิบอกล้างนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ที่โจทก์กล่าวอ้างว่าเป็นโมฆียะกรรม เพราะกระทำไปเนื่องจากถูกจำเลยทำกลฉ้อฉลอย่างซ้ำที่สุดในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2554 ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 176 วรรค 1 และวรรค 3 บัญญัติว่า โมฆียะกรรมเมื่อบอกล้างแล้ว ให้ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก และให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมและห้ามมิให้ใช้สิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่การกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามวรรค 1 เมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันบอกล้างโมฆียะกรรม และมาตรา 193/9 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องวันที่ 14 พฤษภาคม 2557 ล่วงพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันบอกล้างโมฆียะกรรม คดีโจทก์จึงขาดอายุความ ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่การกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 176 วรรค 1 และวรรค 3 (ตอน 10 หน้า 2829)

ฎ.3285/2553 สัญญาจะซื้อขายที่ดินตกเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 157 เมื่อโจทก์มอบหมายให้ทนายความมีหนังสือบอกเลิกสัญญา และขอให้จำเลยคืนเงินค่าที่ดินที่ได้รับไปแล้วแก่โจทก์ จึงเป็นการบอกล้างโมฆียะกรรมดังกล่าวตาม ป.พ.พ. มาตรา 176 วรรค 1 มีผลให้สัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม จำเลยต้องคืนเงินค่าที่ดินที่ได้รับไปทั้งหมดให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ย (ตอน 7 หน้า 1311)

สิ้นสุดการบรรยาย